

2. Емоційне вигорання // Вікіпедія: віл. енцикл.
URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Емоційне_вигорання (дата звернення: 03.02.2019).

3. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. СПб. : Питер, 2000. 512 с.

4. Мотков О. И. О парадоксах процесса самоактуализации личности. *Магистр*. 1995. № 6. С. 84–95.

Одержано 24.03.2019

В исследовании принимали участие 78 воспитателей детских дошкольных учреждений, у которых были определены признаки синдрома эмоционального выгорания. У значительного большинства воспитателей наблюдался такой симптом эмоционального выгорания, как «редукция профессиональных обязанностей», который негативно влияет на их профессиональную деятельность. Была выявлена связь психоэмоционального состояния воспитателей с уровнем их самоактуализации.

Ключевые слова: воспитатель, дошкольное учреждение, эмоциональное выгорание, самоактуализация.

УДК 159.9

Ксенія Олександрівна ІВАНЧИХІНА,

студентка факультету психології

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Олена Володимирівна МИЛОСЛАВСЬКА,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри прикладної психології

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

ФЕНОМЕН НЕВИЗНАЧЕНОСТІ У ПСИХОЛОГІЇ

Розглянуто феномен невизначеності, проведено теоретичний аналіз підходів до вивчення невизначеності та загальних характеристик поняття.

Ключові слова: невизначеність, ситуація невизначеності, непередбачуваність поведінки.

Протягом усього нашого життя ми потрапляємо у ситуації, які характеризуємо як невизначені. Люди у побуті завжди описували це поняття як стан невпевненості і активно його використовували, як і науковці. Саме цим й зумовлена актуальність оброблюваної теми.

Поняття невизначеності активно використовується в різних сферах наукової діяльності. Цей феномен розглядався і античними філософами, і сучасними науковцями, які вивчають кібернетику,

біологію та інші науки [5]. У сучасній психології невизначеності розглядають його з різних сторін: аналізують поняття невизначеності в психології (R. W. Norton, Т.В. Корнілова, Е. Г. Луковицька та інші), вивчають прояви особистісних особливостей в ситуаціях невизначеності (М. А. Голубев, А. П. Вяткін) та стан невизначеності в творчості людини (А. Л. Галин, Н. Ю. Белова), досліджують невизначеність у її зв'язку з життєстійкістю людини (Д. О. Леонтьєв). Найбільш активно вивчаються механізми подолання невизначеності (Р. Foxman, О. П. Макушина, Н.А. Коваль), а в останні роки досить глибоко досліджується толерантність до невизначеності (S. Budner, Д. МакЛейн, А. І. Гусєв, А. В. Карпов, І. М. Леонов). За Оксфордським тлумачним словником з психології, невизначеність є станом переконання, коли людина не зовсім впевнена [7]. Також часто невизначеність розуміють як якийсь відкрите завдання, в якому людина, яка виконує його, не знає усієї сукупності чинників та повинна привести декілька гіпотез і тільки потім аналізувати, які з них є найрезультативнішими [1].

У західній психології існує два поняття невизначеності: «uncertainty» і «ambiguity». Як відзначав А. А. Федоров [8], хоч ці два поняття пов'язані між собою досить схожими феноменами, але слід дати їм більш чіткі визначення і докласти зусиль, щоб знайти аналоги у рідній мові. Так «ambiguity» це ситуації, де відомі альтернативи і є кілька їх інтерпретацій. «Uncertainty» це ситуації, в яких невідомі альтернативні варіанти дії і відсутня інтерпретація. Він відзначав, що до першого поняття в перекладі більше підійде «неясність», а до другого «невизначеність». Невизначеність, як правило, розглядається як усвідомлення того, що наші переконання та уявлення про світ не можуть точно передбачити майбутні події в нашому середовищі. У поведінкових та пізнавальних науках невизначеність визначається, головним чином, у межах сфери прийняття рішень, і, отже, стосується труднощів передбачати події, які є наслідками наших дій. Впливова теорія Yuand Dayan [9] запропонувала існування двох основних видів невизначеності: очікувана та несподівана невизначеність. Перша стосується середовищ, в яких наявна інформація є слабким прогностичним фактором майбутніх подій. Однак ця ненадійність є стабільною і відома. Наприклад, водіння в місті, де більшість водіїв постійно демонструють погане узгодження правил дорожнього руху, є типовим прикладом очікуваної невизначеності: правила є слабкими предикторами до передбачення поведінки водіїв (і як вони будуть реагувати на власну поведінку), і це ненадійність відома і відносно стабільна. На відміну від непередбаченої невизначеності, мова йде про ситуацію, коли фундаментальні зміни у

навколишньому середовищі стають недійсними щодо минулих прогнозів.

Н. С. Малініна [6] у своїй праці вирішила узагальнити різні підходи до розуміння невизначеності та виділити характерні риси всіх ситуацій, що викликають у людей стан невизначеності: 1) залежність від подій, які неможливо передбачити з повною визначеністю; 2) невідомість ймовірності альтернатив; 3) неможливість аналізу і вимірювання зі скільки завгодно великою точністю; 4) невизначеність будь-яких форм і підстав для прийняття рішень і вибору дій; 5) ймовірність того, що ситуація призведе до невідгідного результату, програшу;

Можна виділити наступні три взаємопов'язані характеристики ситуації невизначеності [3]. А саме: 1) множинність – суб'єктивна наявність безлічі можливостей, варіативності виборів, рішень і інтерпретацій; 2) непередбачуваність – суб'єктивну неможливість прогнозу її розвитку, невідому ймовірність тих чи інших подій, сприймається відсутність причинно-наслідкових закономірностей; 3) не контрольованість – суб'єктивну неможливість контролювати розвиток подій, протистояти несподіванок, передбачити їх.

М. W. Kramer [2, с. 165] виділив 2 фактори, які впливають на поведінку людей в ситуації невизначеності: перший – людина не сприймає невизначеність у кожній ситуації. Прогнозовані ситуації чи ті, що легко розуміються, можуть мати для нього низький рівень невизначеності; другий – людина відрізняється за ступенем толерантності до невизначеності. Специфічна ситуація може лягти в основу нестерпної невизначеності для однієї людини, коли інша не надає ситуації ніякого значення.

Отже, невизначеність у нашому житті може грати не тільки негативну роль, яка полягає у тому, що стан невизначеності може пригнічувати людину. Позитивна ж роль цього феномена розвертається у свободі та є джерелом креативності. Слід зазначити, що А. Л. Галін розумів невизначеність як щось, що може не нести ніякої користі людині, наприклад як лінощі, чи наприклад, бути частиною руху вперед, оновленням людини [7]. Він дає визначення невизначеності, як дії різних сторін душі у різноманітних напрямках, коли людина не має поняття, що вибрати и куди йти далі.

Таким чином, невизначеністю можна назвати ситуацію, в якій через нестачу або перевантаженість інформацією через що, людина стає невпевненою у своїх подальших діях та не може вирішити яке рішення їй обрати. Невизначеність може призводити не тільки до стану невпевненості, а також розгубленості та зниженню психологічного благополуччя людини, впливати на якість її життя.

Список бібліографічних посилань

1. Брюховецька О. В. Психологічні особливості толерантності до невизначеності в управлінській діяльності як однієї зі складових професійної толерантності керівників загальноосвітніх навчальних закладів. *Проблеми сучасної психології*. 2015. № 27. С. 70–81.
2. Клименко І. В. Толерантність до невизначеності як фактор адаптації курсантів – майбутніх правоохоронців, які навчаються в рамках психологічного супроводу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Т. 2, вип. 4. С. 164–168.
3. Белинская Е. П. Идентичность личности в условиях социальной изменений : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.05. М., 2006. 50 с.
4. Дубенцов М. И. Категория неопределенности в психологической науке и профессиональном самоопределении личности. *Современные научные исследования и инновации*. 2011. № 6. URL: <http://web.snauka.ru/issues/2011/10/3078> (дата звернення: 19.03.2019).
5. Зайцев Н. Д. Неопределенность как научная и философская проблема. *Политехнический молодежный журнал*. 2016. № 5. С. 1–8.
6. Малинина Н. С. Феномен неопределенности в представлениях современной молодежи. *Вестник Череповецкого государственного университета*. 2012. Т. 3, № 4. С. 154–156.
7. Оксфордский толковый словарь по психологии / под ред. А. Ребера ; пер. с англ. Е. Ю. Чеботарева. М. : Вече АСТ, 2003. 593 с.
8. Федоров А. А. Homo infinitus: человек, неопределенность и психологические конструкты // Человек в условиях неопределенности: сб. материалов Всерос. конф., 18–19 мая 2016 г. / Новосиб. гос. ун-т. Новосибирск, 2006. С. 36–43.
9. Mushtaq F., Bland A. R., Schaefer A. Uncertainty and cognitive control. *Front. Psychology*. 2011. Vol. 2. P. 249. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2011.00249>.

Одержано 24.03.2019

Рассмотрен феномен неопределенности, проведен теоретический анализ подходов к изучению неопределенности и общих характеристик понятия.

Ключевые слова: *неопределенность, ситуация неопределенности, непредсказуемость поведения.*